

ઉકેલપત્ર : સત્સંગ પ્રવીણ - ૨

(સમય : બપોરે ૨ થી ૫)

રવિવાર, ૧૦ જુલાઈ ૨૦૧૬

કુલ ગુણ : ૧૦૦

નોંધ :- (૧) આપેલ આવૃત્તિ પ્રમાણેના પુસ્તકના જવાબ જ માન્ય રાખવા. તે સિવાયની આવૃત્તિના જવાબ માન્ય ન રાખવા.

(૨) જમણી બાજુએ આપેલા અંકો જે તે પ્રશ્નના ગુણાંક દર્શાવે છે.

(૩) જમણી બાજુએ પ્રશ્નની બાજુમાં કૌંસમાં આપેલા અંકો જે તે પ્રશ્નના જવાબના પાઠ/પાના નંબર દર્શાવે છે.

અગત્યની સૂચના

પ્રશ્નપત્રમાં દરેક પેટા પ્રશ્નની જમણી બાજુ દર્શાવેલ ખાનામાં, લખેલા ગુણની પછીના ખાલી ખાનામાં (ગુણ : ૧) પરીક્ષાર્થીને આપેલ ગુણ લખવાના છે. જો પ્રશ્નનો જવાબ ખોટો હોય તો તે ખાનામાં '૦' (અંકડામાં શૂન્ય) લખવું. ખરાં (✓) કે ખોટાં (X) ની નિશાની દરેક પેટા પ્રશ્નની ડાબી બાજુની ખાલી જગ્યામાં જ - પ્રશ્ન શરૂ થાય તે પહેલાં જ કરવી.

વિશેષ નોંધ

આપ જ્યારે પેપર તપાસો ત્યારે જ્યારે લાંબા જવાબોમાં દા.ત. ટૂંકનોંધ, પાંચ મુદ્દાના વાક્યો, કારણો વગેરે પ્રશ્નોમાં આપ જ્યારે ફાળવેલા ગુણ કરતાં ઓછા ગુણ આપતાં હોય ત્યારે પરીક્ષાર્થીએ કયો મુદ્દો નથી લખ્યો જેના તમે ગુણ કાપ્યા છે. તેની તમે ટૂંકમાં ડાબી બાજુ ઉપર નોંધ લખો. દા.ત. માર્ચ-૨૦૧૩માં પ્રવેશ-૧ માં 'જોબનપગીનું પરિવર્તન' ટૂંકનોંધ પૂછાઈ હતી. જેમાં જોબનપગી પ્રાર્થના કરતાં પોતાના દોષનું વર્ણન કરતાં કહે છે. 'પ્રભુ ! હું કુળહીન, કુટિલ, કુપાત્ર, બુદ્ધિહીન છું. મેં આપને ન ઓળખ્યા. દીનબંધુ ! દયા કરો. મારું મહાપાપ મટાડો.' આ મુદ્દો પરીક્ષાર્થીએ નથી લખ્યો તો બાજુમાં તમે લખી શકો કે 'પોતાના દોષ કહે છે.' આટલું જ લખવાનું છે અને તમે ગુણ ઓછા આપી શકો છો એટલે કે ફાળવેલ ગુણ કરતાં ઓછા ગુણ આપતાં પહેલાં બાજુમાં કયો મુદ્દો નથી તેની ટૂંકમાં નોંધ લખવી જરૂરી છે.

(વિભાગ - ૧ : કિશોર સત્સંગ પ્રવીણ, નવમી આવૃત્તિ - ફેબ્રુઆરી, ૨૦૧૩)

પ્ર.૧નીચે આપેલાં અવતરણો કોણ, કોને અને ક્યારે કહે છે તે લખો. (કુલ ગુણ : ૮)

નોંધ :- કોણ કહે છે ૧ ગુણ, કોને કહે છે ૧ ગુણ, ક્યારે કહે છે ૧ ગુણ.

૧. “તમે કોણ છો ? ક્યાંથી આવો છો ને ક્યાં જવું છે ?” (૧૭/૫૩)

⇒ શ્રીજીમહારાજ - બે બ્રાહ્મણને (મુમુક્ષોને)

⇒ કનોજના બે બ્રાહ્મણો તીર્થોમાં ફર્યા પણ ક્યાંય મન સ્થિર થયું નહિ. છેલ્લે દ્વારકા જતાં ભુજ આવ્યાં. ત્યાં ભગવાનજીભાઈને ઘેર મહારાજને સદાવ્રત આપતાં જોયા. ત્યારે મહારાજ પૂછે છે.

૨. “હવે મારી આશા ન રાખે તેમ કહેશો.” (૧૮/૬૦)

⇒ રાજાભાઈ - પડોશીને

⇒ રાજાભાઈની પત્નીએ સંતોને રસોઈની સામગ્રી આપી નહિ તેથી રાજાભાઈને થયું આપણી મરજી જો તેને સાચવવી ન હોય તો આપણે પણ સંસારમાં રહેવું નકામું છે. તેમ વિચારી ગઢડા જતાં ઘરની ચાવી પાડોશીને આપતાં કહ્યું.

૩. “માટે એ તાણ મૂકી દો.” (૭/૧૮)

⇒ ફઈબા - મહારાજને

⇒ મહારાજ સાસુ અને વહુનું સમાધાન કરાવતાં ફઈબાને પૂછે છે ‘તમે અમને કેવા સમજો છો ?’ ત્યારે ફઈબા કહે છે.

પ્ર.૨નીચે આપેલાં વાક્યોમાંથી કોઈ પણ ત્રણ વિષે કારણ લખો. (બારેક લીટીમાં) (કુલ ગુણ : ૮)

૧. કૃપાનંદ સ્વામીની આગળ દીન થઈએ તો જ રાજી થાય. (૧૭/૫૪) :- કૃપાનંદ સ્વામીને પંચવિષયમાં અતિશય અરુચિ હતી. દેહનો સંપૂર્ણ અનાદર હતો તેથી આ લોકના કોઈ જ પદાર્થ તેમને બંધન કરી શકતા નહિ. ગુણાતીતાનંદ સ્વામીએ કહ્યું છે, ‘બીજાને તો પદાર્થ કરીને રાજી કરાય પરંતુ મુક્તાનંદ સ્વામી, ગોપાળાનંદ સ્વામી અને કૃપાનંદ સ્વામી કોઈ રીતે પદાર્થથી રાજી ન થાય. તેમની આગળ તો દીન થઈએ તો જ જિતાય.’ ગુણાતીતાનંદ સ્વામી કૃપાનંદ સ્વામીનાં મંડળમાં ઘણું રહ્યા હતા. તેથી તેમના માટે આવો ઉચ્ચ અભિપ્રાય તેઓનો હતો. કૃપાનંદ સ્વામીના મંડળમાં સૌને સહેજે જ નિયમ ધર્મની દૃઢતા રહેતી.

૨. મહારાજે કલ્યાણદાસને દીક્ષા આપી ‘અદ્ભુતાનંદ’ બનાવ્યા. (૪/૧૨) :- નવા પરમહંસોની સાથે કલ્યાણદાસનેજોઈને મહારાજ કહે, ‘આનું નામ કાગળમાં ક્યાં હતું ? તે કેમ આવ્યા છે ?’ ત્યારે કલ્યાણદાસે કહ્યું, ‘આપે કાગળમાં ‘આદિક ભક્તજનો’ એમ લખ્યું હતું, તે ‘આદિકમાં હું ગણાઉં કે નહિ ? વળી આપે એમ પણ લખ્યું હતું કે ‘સાંખ્યયોગી, કર્મયોગી સર્વે હરિજન નીકળજો અમારું ગમતું છે !’ જગતના નાશવંત સુખમાં ન રહેતા આપનું ગમતું કરવા આવ્યો છું.’ તેમને પ્રવીણ-૨

ખરા ખપવાળા જાણી મહારાજે પાસે બોલવી મીઠળ છોડી નાખી દીક્ષા આપી કહ્યું, ‘બીજા કોઈથી પણ ન કરી શકાય એવું અદ્ભુત કાર્ય તમે કર્યું છે માટે તમારું નામ ‘અદ્ભુતાનંદ’ પાડીએ છીએ.’

૩. ભગવાન પ્રસન્ન થઈને જેઠા મેરને ઘેર પધાર્યા. (૧૬/૫૧-૫૨) :- મઢાના જેઠા મેર અને તેમના પત્ની વર્ષોથી છેડા વર્તમાન પાળતા હતા. તેથી મહારાજ સામેથી ચાલીને તેમના ઘેર પધાર્યા. ત્યારે જેઠા મેરે મહારાજને આવકારી જમાડ્યા. મહારાજને કહ્યું અમે છેડા વર્તમાન પાળીએ છીએ ત્યારે મહારાજે કહ્યું “તમારું એ વ્રત આજથી પૂરું.” એમ કહી પોઢી ગયા. જેઠા મેર અને તેમનાં પત્ની દર્શન કરતાં હતાં ત્યાં મોટું આશ્ચર્ય જોયું. શિવ બ્રહ્મા-ઈન્દ્રાદિક દેવતાઓ લક્ષ્મી પાર્વતી શક્તિઓને મહારાજની સેવા કરતા જોયા ત્યારે બ્રહ્માએ જેઠા મેરને કહ્યું : “તમો અને તમારી સ્ત્રીને ધન્ય છે. તમોએ ઘણા જન્મ સુધી તપ કર્યું. અખંડ બ્રહ્મચર્ય પાળ્યું છે તેનું ફળ આજ તમને મળ્યું છે. તમે કૃતયુગથી અખંડ બ્રહ્મચર્ય પાળો છો તેથી પ્રસન્ન થઈ પ્રગટ ભગવાન તમારે ત્યાં પધાર્યા છે.”

૪. અલૈયા ખાયરને ખૂબ પશ્ચાત્તાપ થયો. (૭/૧૯-૨૦) :- શ્રીજીમહારાજ ભક્તમંડળ સાથે ઉન્મત્ત ગંગામાં સ્નાન કરતા હતા અને ‘ડૂબકી દાવ’ રમતા હતા. શ્રીજીમહારાજે ડૂબકી મારી અલૈયાને ઉછાળીને પાણીની અંદર નાખ્યા. અલૈયાની ફાંદ મોટી હતી. મહારાજે પગના અંગૂઠાથી ફાંદે વીંટલી પછેડીની ગાંઠ છોડી નાખી અને અલૈયા ખાયર ઉઘાડા થઈ ગયા. ઝાંખા પડી ગયા. આ જોઈ બધા હસવા લાગ્યા. તેમને પોતાનું માન ખંડન થતું લાગ્યું આથી તેઓ મહારાજને છોડીને ચાલી નીકળ્યા ને જેટલાને સત્સંગ કરાવ્યો હતો તે બધાને તેમણે પાછા પાડ્યા. શ્રીજી મહારાજ સ્વધામ પધાર્યા તે સમાચાર જાણતાં જ અલૈયાને બહુ પ્રશ્નાત્તાપ થયો કે, ‘માન મૂકીને સેવા કરવી જોઈએ તેને બદલે હું અક્કડ રહ્યો. જેની પ્રસન્નતા માટે બ્રહ્મચર્ય વ્રત પાળ્યું ને સેવા કરી તેના ઉપર પાણી ફેરવ્યું તેથી મારા જેવો કોઈ અભાગિયો નહીં’ તેઓ મોટા મોટા ઉત્સવ - સમૈયામાં મહારાજે જે લીલાઓ કરી હતી, તે યાદ કરી અંતરમાં અત્યંત પશ્ચાત્તાપ કરવા લાગ્યા.

પ્ર.૩નીચે આપેલા વિષયો ઉપર મુદ્દાસર નોંધ લખો. (બારેક લીટીમાં) (કુલ ગુણ : ૮)

૧. સુવાસિની અને વિધવા સ્ત્રીઓના વિશેષ ધર્મ (૧/૪-૫) :- સુવાસિની એટલે કે સધવા સ્ત્રીઓએ પોતાનો પતિ અંધ હોય, રોગી હોય, દરિદ્રી હોય, નપુંસક હોય તોપણ તેની સેવા કરવી અને પતિ પ્રત્યે કટુવચન ન બોલવું. તે સ્ત્રીઓએ રૂપવાન, યૌવનવાન અને ગુણવાન અન્ય પુરુષનો પ્રસંગ સામાન્ય સંજોગોમાં પણ ન રાખવો. પોતાના શીલની રક્ષા થાય તેમ વસ્ત્રો ધારણ કરવાં. વસ્ત્ર રહિત સ્નાન ન કરવું. નાટક-સિનેમા જેવા રસિક માર્ગનો ત્યાગ કરવો. સ્વૈરિણી (સ્વજ્ઞાતિ પુરુષોમાં આસક્ત તેમજ સ્વચ્છંદપણે વિહરતી), કામિની (સ્વ તથા પરજ્ઞાતિ પુરુષોમાં આસક્ત) પુંશ્વલી (પોતાના સંબંધીજનોમાં પણ આસક્ત) સ્ત્રીઓનો પ્રસંગ ન રાખવો. પતિ પરદેશ હોય ત્યારે સુંદર વસ્ત્રાભૂષણ ન ધારવા તેમજ પરઘેર જવું નહિ. આનંદવિનોદના પ્રસંગનો ત્યાગ કરવો. આ સર્વ નિયમો સ્ત્રીઓના શીલની રક્ષા માટે અતિ મહત્વના છે. વિધવા સ્ત્રીઓના વિશેષ ધર્મ : વિધવા સ્ત્રીઓએ પોતાના ઇષ્ટદેવને વિષે પતિભાવ રાખી ભગવત્ પરાયણ જીવન જીવવું. વડીલોની આજ્ઞામાં રહેવું. વડીલ ન હોય ત્યારે પુત્રની આજ્ઞામાં રહેવું. નજીકનાં કુટુંબીજનો સિવાય અન્યનો પ્રસંગ રાખવો નહિ. અને સ્પર્શ પણ ન કરવો. નાના બાળકના સ્પર્શમાં દોષ નથી. પ્રસંગે વૃદ્ધ સાથે બોલવામાં તથા અડવામાં દોષ નથી. વિદ્યા નિમિત્તે પણ અન્ય પુરુષ સાથે પ્રસંગ ન રાખવો. દેહદમન કરી ભગવાનની પ્રસન્નતા માટે યત્ન કરવો. દેહનિર્વાહનો ખ્યાલ રાખી વધુ સંપત્તિ હોય તો જ ધર્મકાર્યમાં વાપરવી. પોતાના ધર્મની રક્ષા થાય તેવાં જ વસ્ત્રો ધારણ કરવાં, તેવી જ સ્ત્રીઓનો સંગ રાખવો. હોળીની રમત કે જેમાં સ્ત્રી-પુરુષ મર્યાદાનો લોપ થતો હોય તેવી રમતમાં ન જોડાવું. વિધવા અને સુવાસિની સ્ત્રીઓએ રજઃસ્વલા અવસ્થાના ધર્મ શાસ્ત્રાનુસાર અવશ્ય પાળવા. **અથવા**

૨. સાધુ (૫/૧૩-૧૫) :- સ્વામિનારાયણ ભગવાને મુમુક્ષુ હરિભક્તોને સાધુની દીક્ષાના અધિકારી ગણ્યા છે. અષ્ટ પ્રકારે બ્રહ્મચર્યવ્રતધારી અને ધનના ત્યાગી સંતોની સ્વામિનારાયણ ભગવાને સ્થાપેલી પરંપરાએ સમાજમાં નિરાળી છાપ પાડી છે. જગતના તમામ કલેશનું મૂળ સ્ત્રી-ધન હોવાથી શ્રીજીમહારાજે સ્ત્રી-ધનના ત્યાગી એવા આદર્શ સંતોને સમાજ સમક્ષ મૂક્યા. શ્રીજીમહારાજે આવા સ્ત્રી ધનના ત્યાગીઓ વિષે કહે છે ‘જો ત્યાગી થઈને કોડી જેટલું દ્રવ્ય પોતાનું કરીને રાખે અથવા રખાવે તો તેને દસ હજાર ગાયો માર્યાનું પાપ લાગે છે.’ ભૂતકાળમાં વશિષ્ઠ, સહસ્ત્રાર્જુન, વિશ્વામિત્ર, પરાશર, સૌભરિ, ચ્યવન વગેરે ઋષિઓનું સ્ત્રી અને દ્રવ્યના ક્ષણમાત્રના યોગે કરીને પતન થયું અને ભ્રષ્ટ થયા. સ્ત્રીનો સ્પર્શ થાય તો ત્યાગી સાધુને પ્રાયશ્ચિત્તરૂપે સ્નાન કરીને ઉપવાસ કર્યાથી શુદ્ધિ થાય છે. તેમજ જો દ્રવ્યનો સ્પર્શ થતાં ધૂળથી હાથ ધોવાથી પવિત્ર થાય છે. આ સાધુને હરવા ફરવામાં જોડમાં જ રહેવાનું હોય છે. જો એકાંતમાં અથવા કોઈ કારણોસર એકલા રહેવાઈ જવાય તો ઉપવાસ કર્યાથી ત્યાગી સાધુ શુદ્ધ થાય છે. ત્યાગી સાધુને ધર્મામૃત ગ્રંથમાં જણાવ્યા પ્રમાણે નિષ્કામ, નિર્લોભ, નિર્માન, નિઃસ્નેહ, નિઃસ્વાદ એ પંચવર્તમાન તથા નિષ્કામશુદ્ધિ તથા શિક્ષાપત્રીના નિયમોનું પાલન કરવું અતિ આવશ્યક છે. પંચવર્તમાનરૂપ ધર્મમર્યાદામાં સારધાર રહીને, પોતાના આત્માને બ્રહ્મરૂપ માની, શ્રીજીમહારાજનું ભજન કરતા હોય તેવા સાધુ આદર્શરૂપ છે. સીવ્યા વગરનાં ભગવાં વસ્ત્રો ધોતિયું, ઉત્તરીય વસ્ત્ર માથે રૂમાલની પાઘ ધારણ

કરનાર સ્વામિનારાયણીય સંતો તરત જ ઓળખાઈ જાય છે. ભગવાન સ્વામિનારાયણે બતાવેલી પંચવર્તમાનની મર્યાદામાં રહીને સાધુ શુદ્ધ વર્તન રાખી ભગવત્પરાયણ જીવન જીવે છે અને હરિભક્તોને ધર્મોપદેશ આપી ધર્મમર્યાદામાં રાખે છે. સાધુ સત્સંગનો આધારસ્તંભ છે, જે દ્વારા સત્સંગ સમાજનું પોષણ થાય છે. તેમનાં ગામોગામ વિચરણથી ધર્મ-ભક્તિ, જ્ઞાન, સાચી સમજણ મુમુક્ષુ હરિભક્તોને આવે છે. હરિભક્તો જાગ્રત રહે છે. શ્રીજીમહારાજના સમયમાં પાંચસો નૈષ્ઠિક વ્રતધારી પરમહંસ સાધુ સમાજે અનેકવિધ કષ્ટો સહન કરી ગુજરાતની પ્રજાને વહેમ, વ્યસન, કુરિવાજ વગેરેના જાળામાંથી મુક્ત કરી સાચો ભક્તિમાર્ગ બતાવ્યો અને ગુજરાતનાં ગામડે ગામડે સ્વામિનારાયણનો વિજય-ધ્વજ ફરકાવ્યો છે. ત્યારથી આજ સુધી એ કાર્ય સ્વામિનારાયણના સાચા સાધુઓએ માન-અપમાનની કોઈ પણ અપેક્ષાથી પર રહીને ચાલું રાખ્યું છે.

૩. રામબાઈ (૨૪/૭૨-૭૪) ગુજરાતમાં મહેમદાવાદ પાસે કઠલાલ ગામનાં વતની બ્રાહ્મણ હરિભક્ત રામબાઈ આખા ગામમાં એકલા જ સત્સંગી હતાં. મહારાજ પ્રત્યે તેમને અનન્ય નિષ્ઠા હતી. તેઓ એક દિવસ કૂવે પાણી ખેંચી રહ્યાં હતાં. તે સમયે શ્રીજીમહારાજ સંતમંડળ સાથે ગામની ભાગોળેથી પસાર થયા. તેઓએ મહારાજ પાસે આવીને વિનંતી કરી કે હે મહારાજ ! આપ ગામમાં પધારી મારું ઘર પાવન કરો. આપનાં પુનિત પગલાંથી ગામમાં સત્સંગ વધશે. મહારાજ કહે, ‘અમારે વરતાલ પહોંચવાની ઉતાવળ છે. માટે રાજી થઈને રજા આપો.’ મહારાજની મરજી નથી તે જાણી તેઓ કાંઈ બોલ્યા નહિ. પોતાના ઈષ્ટદેવની મરજી પ્રમાણે જે વર્તે તે આદર્શ ભક્ત. તેથી રામબાઈએ માથેથી પાણીનું બેડું ઉતાર્યું. સર્વેને ભાવથી પાણી પાચું અને પછી કહ્યું, હે મહારાજ ! ‘આ પાણીના ઘડામાં આપ પગ બોળો.’ મહારાજે પૂછ્યું, ‘આ પાણીનું તમે શું કરશો ?’ રામબાઈએ કહ્યું, ‘આ ચરણામૃત થોડું પીશ અને બાકીનું ગામના કૂવામાં નાખીશ. ગામમાં સત્સંગ નથી. તેથી જાણે અજાણે જે આ પાણી પીશે તે સત્સંગી થઈ આપનું ભજન કરશે.’ મહારાજ તેમના ભક્તિભાવથી ખુશ થઈ ગયા. પ્રસન્ન થઈને પાણીના ઘડામાં પગ બોળ્યા. રામબાઈએ થોડું પાણી પીને બાકીનું કૂવામાં નાખ્યું. ગામના જે ભાગમાં આ કૂવો છે ત્યાં અત્યારે પણ સત્સંગ જળવાઈ રહ્યો છે. **અથવા**

૪. સંપ્રદાયના શાસ્ત્રો : સત્સંગિજીવન (૧૨/૩૬)

સત્સંગિજીવન : સંસ્કૃત ભાષામાં રચાયેલો ગ્રંથ. રચયિતા શતાનંદ મુનિ છે. એકવાર શતાનંદમુનિએ ગઢપુરમાં મહારાજનો સ્તુતિ શ્લોક રચ્યો. મહારાજ પાસે ગયાં મહારાજ પ્રસન્ન થયાં. વરદાન માંગવા કહ્યું. ત્યારે તેમણે કહ્યું, મહારાજ બીજી કોઈ ઈચ્છા નથી. આપ પ્રસન્ન થયા હો તો આપના ચરિત્રનો ગ્રંથ કરવા આજ્ઞા આપો. શ્રીજી મહારાજની આજ્ઞાથી ૧૮૮૫માં માગશર સુદ છઠને દિવસે આ ગ્રંથની ઉત્પત્તિ થઈ. ગ્રંથમાં પાંચ પ્રકરણ છે. તેમાં મહારાજનાં ચરિત્ર સુંદર રીતે વર્ણવ્યા છે. વળી, આ ગ્રંથમાં ત્યાગી સાધુઓને ઉપયોગી એવા ધર્મામૃત અને નિષ્કામ શુદ્ધી જેવા ધર્મગ્રંથ લખી ત્યાગની અનોખી રીત સમાજ સામે મુકી છે. તે ઉપરાંત એકાદશી આદિક ઉત્સવની રીત ધર્મ લોપ પ્રાયશ્ચિત દેવપુજાની રીત. ચાંદ્રાયણાદિક વ્રત વર્ણન અને તેને કરવાની રીત પણ બતાવી છે. ધર્મ, જ્ઞાન, વૈરાગ્ય ભક્તિના લક્ષણ ઉપાસનાની રીત વિશિષ્ટદ્વૈત સિદ્ધાંત જેવી તત્ત્વજ્ઞાનની બાબતો સુંદર રીતે રજૂ કરી છે. બ્રહ્મસ્વરૂપ શાસ્ત્રીજી મહારાજ ઘણી વાર આ ગ્રંથની કથા કરતા. આમ સત્સંગી જીવન ગ્રંથ રચીને શતાનંદ મુનિએ આપણા પર મહાન ઉપકાર કર્યો છે.

પ્ર.૪નીચે આપેલા પ્રશ્નોના એક (સંપૂર્ણ) વાક્યમાં જવાબ લખો. (કુલ ગુણ : ૬)

નોંધ: અડધા સાચા જવાબનાં ગુણ આપવા નહીં.

૧. શા માટે અક્ષરરૂપ થવાનું છે ? (૨૩/૬૮)

જ. પરબ્રહ્મની ઉપાસના કરવા માટે અક્ષરરૂપ થવાનું છે.

૨. સમાધિ કોને કહેવાય છે ? (૧૩/૪૦)

જ. ધ્યેયના સ્વરૂપનો અપરોક્ષ અનુભવ થયો તેને સમાધિ કહેવાય છે.

૩. શ્રીજીમહારાજનું અસાધારણ ઐશ્વર્ય કયું હતું ? (૧૦/૨૮)

જ. કાઠીઓને પ્રેમથી વશ કરી પોતાની આજ્ઞામાં ટૂક ટૂક વર્તાવવા એ શ્રીજીમહારાજનું અસાધારણ ઐશ્વર્ય હતું.

૪. મગનભાઈ ગૃહસ્થ હોવા છતાં કેવું જીવન જીવી ગયા ? (૩૩/૮૬)

જ. મગનભાઈ ગૃહસ્થ હોવા છતાં એક સંત જેવું જીવન જીવી ગયા.

૫. શ્રીજીમહારાજને શું લેશમાત્ર અડતું નથી ? (૩૦/૮૮)

જ. શ્રીજીમહારાજને માયા કે માયાનું કાર્ય લેશમાત્ર અડતું નથી.

૬. મહારાજે ભગુજી સાથે ડોસાભાઈને શું કહેવડાવ્યું ? (૨૮/૮૪)

જ. મહારાજે ભગુજી સાથે ડોસાભાઈને કહેવડાવ્યું કે ‘આ ચિઠ્ઠીમાં લખ્યા મુજબ તરત ભગવાં વસ્ત્ર ધારણ કરીને ગઢડા આવે.’

પ્ર.૫ ‘ભગવાન જીવના ગુના.....’ (૨૭/૮૨-૮૩) - સ્વામીની વાત પૂરી કરી તેનું નિરૂપણ લખો. (કુલ ગુણ : ૫)

❧ નોંધ :- સ્વામીની વાત પૂરી લખી હોય તો - ૧ ગુણ, નિરૂપણના - ૪ ગુણ.

ભગવાન જીવના ગુના સામું જોતા નથી. તે કોઈ જીવ ભગવાનની સ્તુતિ કરીને એમ બોલે જે, ‘હું ગુનેગાર છું’, તો તેના ગુના ભગવાન માફ કરે છે.

ભગવાન અને સંત બહુ જ દયાળું છું. આપણે ગમે તેવા ગુના કર્યા હોય તો પણ દયા રાખીને આપણને સત્સંગમાં નભાવી મોક્ષમાર્ગે આગળ વધારે છે. આપણી ગમે તેટલી ભૂલોને ભૂલી જાય છે. ગુણાતીતાનંદ સ્વામીનું શુક સ્વામીના સાધુ હરિસ્વરૂપદાસજીએ વરતાલની સભામાં અપમાન કરાવ્યું છતાં દયાળું સ્વામીએ તે કાંઈ ગણ્યું જ નહિ અને મંદિરમાં દર્શન કરી પાછા ફરતા ઓકમાં ગુલાબનો હાર હતો તે પ્રેમથી તેમને પહેરાવ્યો. નારાયણપ્રસાદદાસજીએ મોજીદા પાસે નારાયણ ધરે યોગીજી મહારાજનું અપમાન કરેલ. પરંતુ એ નારાયણપ્રસાદ સારંગપુર આવ્યા ત્યારે યોગીજી મહારાજે તેમની અત્યંત સેવા કરી. કેવા દયાળું ! પોતાનું અપમાન કરનાર જીવ પર અત્યંત કરુણા વરસાવે. આવા અનેક દોષે યુક્ત અપરાધી જીવ ભગવાનને શરણે જઈ કહે : ‘હે સ્વામી ! હું ગુનેગાર છું.’ તો તેના સર્વે ગુના ભગવાન માફ કરી શુદ્ધ કરે છે. શાસ્ત્રીજી મહારાજનું બોચાસણના હીરાભાઈ મુખીએ શરણું સ્વીકાર્યું. પોતાના અપરાધોનો એકરાર કર્યો. તો શાસ્ત્રીજી મહારાજે તેમને વ્યસનોથી મુક્ત કરી નિર્દોષ કર્યા. ભગવાન તો જીવના ગુના માફ કરવા જ બેઠા છે, પણ જીવ ભગવાનને દીન-આધિન થઈ પ્રાર્થના કરતો નથી. ગુણાતીતાનંદ સ્વામીએ તેમની વાતોમાં કહ્યું છે કે દોઢ પહોર દિવસ ચડતા સુધી ભગવાન જીવના ગુના માફ કરે છે. પણ જીવની અવળાઈ એવી છે કે બીજું બધું ઘણું કરે પણ ભગવાનને સંભારે નહિ, પ્રાર્થના કરે નહિ, તેથી દુઃખ પણ જાય નહિ.

પ્ર.૬ નીચે આપેલ વિષય માટે સૂચના મુજબ છ સાચા ક્રમ નંબર તથા તે સાચા ક્રમ નંબરને ઘટનાક્રમ પ્રમાણે ગોઠવો. (કુલ ગુણ : ૬)

વિષય :- જેતલપુરની ગણિકા (૧૧/૨૯-૩૧)

(૧) ફક્ત સાચા નંબરો :

૧	૪	૫	૮	૯	૧૨
---	---	---	---	---	----

(૨) યથાર્થ ઘટનાક્રમ :

૯	૮	૫	૪	૧૨	૧
---	---	---	---	----	---

સૂચના : (૧) ફક્ત સાચા નંબરોમાં તમામ છ નંબરો સાચા હશે તો જ ૩ ગુણ મળશે. (૨) યથાર્થ ઘટનાક્રમ પણ સંપૂર્ણ સાચો હશે તો જ ૩ ગુણ મળશે. અન્યથા એક પણ ગુણ નહીં મળે.

❧ નોંધ : (૧) ફક્ત સાચા નંબરો : જવાબમાં આપેલ અંક કોઈપણ ક્રમમાં લખેલ હોય પણ તમામ અંક સાચા હોય તો જ સંપૂર્ણ ૩ ગુણ આપવા અન્યથા એક પણ ગુણ ન આપવો. (૨) યથાર્થ ઘટનાક્રમ : ઘટનાક્રમ ઉકેલપત્ર પ્રમાણે હોય તો જ સંપૂર્ણ સાચું ગણી ૩ ગુણ આપવા અન્યથા એક પણ ગુણ ન આપવો .

પ્ર.૭ નીચે આપેલાં જનમંગલનામાવલિ / કીર્તન / અષ્ટક / શ્લોક વગેરે માંગ્યા મુજબ પૂર્ણ કરો. (કુલ ગુણ : ૮)

❧ નોંધ :- કીર્તન અડધું સાચું હોય તો એક (૧) ગુણ આપવો.

૧. જનમંગલસ્તોત્રમ્ : ૐ શ્રી ત્રિવૈરાગ્યાય નમઃ, ૐ શ્રી આસ્તિકાય નમઃ, ૐ શ્રી યોગેશ્વરાય નમઃ, ૐ શ્રી યોગકલાપ્રવૃત્તયે નમઃ, ૐ શ્રી અતિદૈર્ઘ્યવતે નમઃ, ૐ શ્રી જ્ઞાનિને નમઃ ॥ (૧૫/૪૭)
૨. વહાલા તારી જંઘા જુગલની શોભા મનમાં જોઈ રહું રે લોલ, વહાલા નિત્ય નિરખું પિંડી ને પાની કોઈને નવ કહું રે લોલ, વહાલા તારા ચરણકમળનું ધ્યાન ધરું અતિ હેતમાં રે લોલ, આવો વહાલા પ્રેમસખીના નાથ રાખું મારા ચિત્તમાં રે લોલ. (૨૧/૬૫)
૩. નિજાત્માનં બહ્મરૂપં દેહત્રય વિલક્ષણમ્ । વિભાવ્ય તેન કર્તવ્યા ભક્તિઃ કૃષ્ણસ્ય સર્વદા ॥ (૩૨/૧૧)
૪. બ્રાહ્મ અને આંતર ઈન્દ્રિયોનો સમૂહ, પ્રાણ-ઈન્દ્રિયોના અધિષ્ઠાતા દેવતા તે સર્વથી વિવિધ વૃત્તિઓની જે ઉત્પત્તિ, સ્થિતિ અને લય થાય છે, તેને પણ સ્વસ્વરૂપમાં સર્વદા વર્તતા તમો સ્વયં સ્વપ્રતાપથી નિર્બંધ હોય તે થકી જુદા રહ્યા થકા તેને (વૃત્તિઓની ઉત્પત્ત્યાદિ) સાક્ષાત્ જુઓ છો એવા ભક્તિ તથા ધર્મના પુત્ર ! આપને હું શરણે જાઉં છું. (૮/૨૫)

(વિભાગ - ૨ : ગુણાતીતાનંદ સ્વામી, દશમી આવૃત્તિ, ફેબ્રુઆરી - ૨૦૧૩)

પ્ર.૮ નીચે આપેલાં અવતરણો કોણ, કોને અને ક્યારે કહે છે તે લખો. (કુલ ગુણ : ૮)

❧ નોંધ : કોણ કહે છે - ૧ ગુણ, કોને કહે છે - ૧ ગુણ, ક્યારે કહે છે - ૧ ગુણ.

૧. “અમારો પગ કાઢો. નહિ તો ભાંગી જશે.” (૧૫/૩૦)

⇒ મહારાજ - બ્રહ્માનંદ સ્વામીને

⇒ ઘેલામાં સ્નાન કરવા જતાં સ્વામીનો એક પગ ખળખળિયાની ભેખડમાં ભરાઈ ગયો. તે નીકળે તેમ ન હતો. ત્યારે મહારાજે દર્શન દઈને સ્વામીને ધીરેથી પગ કાઢવાનું કહ્યું. પ્રસંગ વગરની વાત સાંભળીને બ્રહ્માનંદ સ્વામીએ કારણ પૂછ્યું. ત્યાં મહારાજ ફરી આ વાક્ય કહે છે.

૨. “મારે તો મહારાજની આજ્ઞા છે.” (૬/૧૭)

⇒ મુક્તાનંદ સ્વામી - સ્વામીને (ગુણાતીતાનંદ સ્વામીને)

⇒ મુક્તાનંદ સ્વામી કાંકરાવાળી જમીન પર કાંઈપણ પાથર્યા વગર સૂઈ ગયા અને સ્વામીને પાથરીને સૂવાનું કહ્યું ત્યારે સ્વામીએ કહ્યું : ‘પણ તમે તો નીચે સૂતા છો.’ ત્યારે મુક્તાનંદ સ્વામી કહે છે.

૩. “તમે પરાણે આવ્યા છો તેથી નહિ ભેટીએ.” (૮/૨૪)

⇒ મહારાજ - શાંતાનંદ સ્વામીને

⇒ સુરતથી આવેલા સ્વામીને જ્યારે મહારાજ બાવીસ વાર ભેટ્યા ત્યારે સાથે આવેલા શાંતાનંદ મહારાજને મળવા નજીક આવ્યા ત્યારે મહારાજ કહે છે.

પ્ર. ૯ નીચે આપેલાં વાક્યોમાંથી કોઈ પણ ત્રણ વિષે કારણ લખો. (નવેક લીટીમાં) (કુલ ગુણ : ૯)

૧. મૂળજી નાનાભાઈ સાથે ઘેર ગયાં. (૫/૧૫-૧૬)

ગૃહત્યાગ કરીને ત્યાગી થવા આવેલા મૂળજીને નાનાભાઈ સુંદરજી એક બ્રાહ્મણ સાથે પાછા તેડી જવા આવ્યા. તે બ્રાહ્મણે મૂળજીને ઉપદેશ આપતાં કહ્યું : ‘સંસારમાં સરસો રહે ને મન મારા પાસ જો, સંસારમાં લોપાય નહિ તે જાણ મારો દાસ જો.’ એટલે મૂળજી ભક્તે કહ્યું : ‘ચિત્તકી વૃત્તિ એક હૈ, ભાવે તહીં લગાવો, ચાહે તો હરિ કી ભક્તિ કરો, ચાહે વિષય વિષય કમાઓ’ એટલું કહી ઘેર જવાની ના પાડી. ત્યારે મહારાજે મૂળજી ભક્તને ઘેર જવાનું કહ્યું. મૂળજી ભક્તે અખંડ મહારાજની સેવામાં રહેવાનું કહ્યું. ત્યારે મહારાજ તેમને સમજાવતાં કહ્યું : ‘છીપર તળે હાથ આવ્યો હોય તા તે કળે કાઢીએ, માટે હમણાં ઘેર જઈને આવો ને સૌને સમજાવીને ફરી આવજો.’ મહારાજની આજ્ઞાથી મૂળજી નાનાભાઈ સાથે ઘેર ગયાં.

૨. કરસન બાંભણિયાની આંખમાં ઝળઝળિયાં આવી ગયા. (૨૭/૪૮)

સોરઠ પ્રદેશમાં વરસાદની અછત થવાથી એક વર્ષ મોળું આવ્યું. સોરઠ દેશના હરિભક્તોને સ્વામી પ્રત્યે અને સત્સંગ પ્રત્યે અપાર પ્રેમ હતો. આવું મોળું વર્ષ આવવાથી હામાપરના કરસન બાંભણિયાને ચિંતા થઈ. પોતાના ઘરમાં જેટલાં ઘરેણાં હતાં તે તમામ ડાબલામાં ભરીને જૂનાગઢ આવ્યા અને સ્વામીનાં ચરણોમાં ડાબલો મૂકી દીધો. અને કહ્યું : ‘સ્વામી ! આ વર્ષ જરા નબળું છે તેથી સાધુ દેશમાં ફરવા જઈ શકશે નહિ. અને હરિભક્તોને પણ ઉપજ નહિ થવાથી ધર્માદો આપી નહિ શકે. માટે આ ડાબલો લો અને આમાંથી સાધુઓને જમાડજો.’ તેમનો આવો ભક્તિભાવ જોઈ સ્વામી ઘણા રાજી થયા. પણ કરસનભાઈને સમજાવ્યું કે, ‘મંદિરમાં તો મહારાજને પ્રતાપે કોઈ જ મુશ્કેલી નથી. માટે તમે આનો ઉપયોગ કરો.’ આ સાંભળી કરસનભાઈની આંખમાં ઝળઝળિયાં આવી ગયાં. તેમને થયું સ્વામીએ મારી સેવા ન લીધી. તેમણે ફરી સ્વામીને ડાબલો લઈ લેવા વિનંતી કરી. સ્વામીએ ડાબલો લઈ અનામત રાખ્યો અને બીજું સારું વર્ષ આવતા સ્વામીએ ઘણું કહીને તે ડાબલો પાછો આપ્યો.

૩. સાકરબાને મૂળજીના વચનની સત્યતા સમજાઈ. (૨/૩) મૂળજી જ્યારે ચાર વર્ષના થયા, ત્યારે એક વખત તેમણે માતા પાસે દૂધ માગ્યું. ત્યારે સાકરબાએ કહ્યું કે ‘બેટા ! ઠાકોરજીને ધરાવીને આપું છું.’ આ સાંભળી મૂળજી હસવા લાગ્યા ને બોલ્યા : ‘મા ! ઠાકોરજી તો મારા હૃદયમાં અખંડ બિરાજમાન છે. હું જમું તો મારી સાથે ઠાકોરજી જમે છે. હું સૂઉં તો ઠાકોરજી મારી સાથે સૂએ છે. માટે હું દૂધ પીશ તો ઠાકોરજી મારી ભેગા દૂધ પીશે...’ સાકરબા તો પોતાના બાળકની આવી જ્ઞાનયુક્ત કાલી કાલી વાતો સાંભળી આશ્ચર્યમાં ગરકાવ થઈ ગયાં. પુત્રના લાડકોડ પૂરા કરવા સાકરબાએ દૂધનો કટોરો મૂળજી આગળ ધર્યો. માતા સામું જોતાં, હસતાં હસતાં મૂળજી દૂધ પી ગયા. એકાએક તે વખતે સાકરબાની નજર ઠાકોરજી ઉપર પડી, તો મૂર્તિના મુખ આગળ એમને સફેદ ઝીણી રેખા દેખાઈ અને મૂળજીનાં વચનની સત્યતા સમજાઈ.

૪. મહારાજે કુરજી દવેને અક્ષરધામ બક્ષિસ આપ્યું. (૨૫/૪૩) ગુણાતીતાનંદ સ્વામીને જૂનાગઢના મહંત બનાવ્યા. તે સભામાં પિપલાણના કુરજી દવે બેઠેલા હતા. તેમને મહારાજે યાદ કરાવતાં કહ્યું. અમે લોજમાં નીલકંઠ વર્ણીરૂપે હતા. તે સમયે તમે રામાનંદ સ્વામીના સમાચાર લાવ્યા હતા. ત્યારે મુક્તાનંદ સ્વામીએ તમને માથાનો તરફાળ (રૂમાલ) ભેટ આપ્યો હતો. તે વખતે અમારી પાસે કાંઈ ન હતું. તેથી અમે તમને કહ્યું હતું ‘અમે શું આપીએ ? પણ જાઓ, અમે તમને અમારું અક્ષરધામ બક્ષિસ આપીશું.’ આ સમાચાર સાંભળી કુરજી દવે રાજી થયા કે મહારાજ કંઈક આપશે. ત્યારે મહારાજે કહ્યું ‘લો આ ગુણાતીતાનંદ સ્વામી જે અમારું અક્ષરધામ છે તે તમને બક્ષિસ આપીએ છીએ.’ સોરઠના હરિભક્તોને અમારું સુખ અમે યથાર્થ નથી આપી શક્યા. તેથી આ સાધુ જે અમારું સર્વસ્વ છે, અમારું અક્ષરધામ છે, તે અમે કૃષ્ણાર્પણ કરીએ છીએ. માટે તેમની સેવા અને સમાગમ કરશો તો તમારું કામ થઈ જશે પછી સ્વામીને આશીર્વાદ આપ્યા કે ‘જે જૂનાગઢ આવી તમારી અનુવૃત્તિ સાચવી સેવા કરશે તેની કરોડ જન્મની કસર હશે તે અમે આ જન્મે જ ટાળી નાંખીશું. એટલું કામ તમારું કરીશું.’

પ્ર.૧૦ નીચે આપેલા વિષયોમાંથી કોઈ પણ બે વિષે મુદ્દાસર નોંધ લખો. (બારેક લીટીમાં) (કુલ ગુણ : ૮)

❧ નોંધ : ટૂંકનોંધના મુખ્ય મુદ્દા હાઈલાઈટ કરેલા છે. એટલા મુદ્દાનો સમાવેશ થયેલો હોય તો પૂરા ગુણ આપવા.

૧. વૃત્તિનો નિરોધ (૮/૨૧-૨૩) સં. ૧૮૬૯માં દુકાળ પડવાથી મહારાજે મુક્તાનંદ સ્વામીને બસો સંતોના મંડળ સાથે સુરત મોકલ્યા હતા. સંતોના ઉતારાની સામે ખંડિયેર મકાનમાં એક નીલ વાંદરું કોઈએ બાંધ્યું હતું. વાંદરાની ચંચળતાને કારણે સૌની દૃષ્ટિ તે વાંદરા પર જતી. રાત્રે કથાપ્રસંગે મુક્તાનંદ સ્વામીએ સૌ સંતોને કહ્યું, ‘જુઓ, આપણી ઈન્દ્રિયો કેવી ચંચળ છે ! તે આપણને છેતરે છે. સામે મકાનમાં વાંદરું છે તે તરફ દૃષ્ટિ કરવાની આપણે જરૂર નથી છતાં આપણામાંથી બધાની દૃષ્ટિ ત્યાં ગઈ હશે. જેમણે આ વાંદરા સામે ન જોયું હોય તે ઊભા થાય.’ એક ગુણાતીતાનંદ સ્વામી જ ઊભા થયા. મુક્તાનંદ સ્વામીને અતિશય આશ્ચર્ય થયું. બસો સાધુમાં વૃત્તિના નિરોધવાળા તો એક તમે જ નીકળ્યા. મારી પણ એકવાર ત્યાં નજર ગયેલી. સ્વામીને મહારાજની મૂર્તિ સિવાય અંતરમાં બીજું કંઈ હતું જ નહીં. તેમને બ્રહ્મસ્થિતિ હતી. ઝોળી માંગવા જતા ત્યાં પણ નીચી દૃષ્ટિ કરીને જ ચાલતા. છ મહિના સુરતમાં ઝોળી માંગી પણ વૃત્તિ તો મહારાજ સિવાય ક્યાંય નહિ. હંમેશા નાસિકાગ્ર દૃષ્ટિ રાખતા. આવો તેમનો વૃત્તિનો નિરોધ હતો.
૨. જૂનાગઢ મંદિરની મહંતાઈ આપી (૨૪/૪૨-૪૩) વરતાલ સૌ સંત-હરિભક્તોની સભામાં મહારાજે જુદા જુદા મંદિરના મહંતાની નિમણૂક કરી ત્યારે બ્રહ્માનંદ સ્વામીએ મહારાજને ભલામણ કરી કે જૂનાગઢ મુસલમાની રાજ્ય છે. નાગર અમલદારો દ્વેષી અને શિવપંથી છે. વળી, દેશ નિર્ધન અને જાડો છે. માટે ત્યાં આગળ વિચારીને મહંતા નીમજો. ત્યાર બાદ ગઢડા ચૈત્રી પૂનમના સમૈયામાં જૂનાગઢથી સ્વામી આવ્યા હતા. આ સભા પ્રસંગે મહારાજે બ્રહ્માનંદ સ્વામીને અધૂરી વાત યાદ કરાવતાં કહ્યું ‘આજે આપણે જૂનાગઢ મંદિરના મહંતા નીમવા છે ભાદરાવાળા નિર્ગુણાનંદને બોલાવો અને પોતાની કોટના બધા જ હાર સ્વામીને પહેરાવી બોલ્યા ‘આ અમારા જૂનાગઢ મંદિરના મહંતા.’ સ્વામીએ આનાકાની કરી તો ગોપાળાનંદ સ્વામીએ કહ્યું ‘મહારાજે રાજી થઈને હાર આપ્યો છે તો રાખો.’ પછી મહારાજે કહ્યું આ ગોપાળાનંદ સ્વામી તમારું કામ ચલાવશે અને અખંડાનંદ બ્રહ્મચારી અને પરમાનંદ સ્વામી પણ મદદમાં રહેશે. એમ કહી મહારાજે પોતાનો સઘળો પોશાક આપ્યો અને સ્વામીના માથે પોતાની પાઘ મૂકી આશીર્વાદ આપ્યા.
૩. અમદાવાદમાં સન્માન (૪૯/૭૮-૮૦) સંવત ૧૯૨૩માં હરિજયંતીના સમૈયા ઉપર સ્વામી વરતાલ આવવા નીકળ્યા. અમદાવાદ નજીક આવ્યા ત્યારે ખબર પડી કે આચાર્ય અયોધ્યાપ્રસાદજી મહારાજ બિમાર છે ઘણી અશાંતિ રહે છે તેથી સ્વામીને ખાસ તેડાવે છે. આચાર્ય મહારાજે સ્વામી માટે હાથી, ગાડીઓ, સંતો હરિભક્તો અને કેશવપ્રસાદજી મહારાજને સામે મોકલી સ્વામીનું ભારે સામૈયું કરાવ્યું. મંદિરે દર્શન કરી સ્વામી અયોધ્યાપ્રસાદજી મહારાજને મળવા પધાર્યા. સ્વામીનાં દર્શનથી જ આચાર્ય મહારાજને અંતરમાં ખુબ શાંતિ થઈ. સ્વામીની આજ્ઞાથી તેમણે ખોરાક લીધો. હરિજયંતીનો સમૈયો અમદાવાદ કરવા આચાર્ય મહારાજે સ્વામીને આગ્રહપૂર્વક વિનંતી કરી. સમૈયાની આ સભામાં સ્વામીએ મહારાજના પુરુષોત્તમપણાની સચોટ વાતો કરી. તેથી અમદાવાદના સંતો તેમજ કેશવપ્રસાદજી મહારાજ ઘણા રાજી થયા. સ્વામીએ કેશવપ્રસાદજી મહારાજને લાંબા વાળ, મૂછો, નાટક-ચેટક વગેરે રજોગુણ છોડીને આચાર્યના ધર્મ સાચવવા અંગે હેતુપૂર્વક ઘણી વાતો કરી. આચાર્ય મહારાજના ભાવભર્યા આમંત્રણથી જૂનાગઢના સંતો સાથે સ્વામી બીજે દિવસે એમની હવેલીમાં જમવા પધાર્યા. આચાર્ય મહારાજે સ્વામીને ચાંદીના થાળમાં જમવા ખૂબ આગ્રહ કર્યો, પરંતુ શ્રીજી મહારાજની આજ્ઞા અનુસાર નિયમ ધર્મના આગ્રહી સ્વામીએ તો પત્તરમાં જ જમવાનો આગ્રહ રાખ્યો. આચાર્ય મહારાજના અતિશય આગ્રહથી સ્વામીએ લાકડાનું પત્તર ચાંદીના થાળમાં મૂક્યું અને તે પત્તરમાં જ જમ્યા પરંતુ મહારાજની આજ્ઞામાં રંચમાત્ર પણ ફેર પડવા દીધો નહિ. વિવિધ પ્રકારનાં ભોજન પીરસાયાં આચાર્ય મહારાજે ઘણા સમ દીધા પણ સ્વામી આ ભોજનમાંનું કંઈ જમ્યા નહિ. બાળમુકુંદ સ્વામીએ અગાઉથી રોટલો તૈયાર રાખેલ તે મગની દાળ અને રોટલો જ સ્વામી જમ્યા.

પ્ર.૧૧ નીચે આપેલા પ્રશ્નોના એક (સંપૂર્ણ) વાક્યમાં જવાબ લખો. (કુલ ગુણ : ૫)

❧ નોંધ :- અડધા સાચા જવાબના ગુણ આપવા નહીં.

૧. અક્ષર ઓરડીમાં શાની કથા થતી હતી ? (૧૯/૩૫)

જ. અક્ષર ઓરડીમાં ગીતા ઉપર રામાનુજ ભાષ્યની કથા થતી હતી.

૨. ઓગણીસ સંતો ક્યાં આગળ માંદા પડ્યા ? (૧૨/૨૭)

જ. કારિયાણીમાં ઓગણીસ સંતો માંદા પડ્યા.

૩. સ્વામીએ ક્યું જ્ઞાન કેવી રીતે કહેવા માંડ્યું ? (૩૪/૬૦)

જ. સર્વોપરી પુરુષોત્તમના સ્વરૂપનું જ્ઞાન અને અક્ષરના સ્વરૂપનું જ્ઞાન પાત્ર-કુપાત્રનો વિચાર કર્યા વગર કહેવા જ માંડ્યું.

૪. મહારાજે પરમહંસોને શા માટે એકબીજાના જામીન આપવાનું કહ્યું ? (૨૩/૪૧)

જ. મહારાજે પરમહંસોને કહ્યું વર્તમાન દેહ કરીને પાળવા, છતાં તેમાં ફેર નહિ જ પડે તે માટે એક બીજાના જામીન આપવાનું કહ્યું.

૫. મહારાજે અંતિમ મંદવાડમાં બ્રહ્માનંદ સ્વામીને કેટલો સમય પોતાની પાસે રાખ્યા ? (૨૬/૪૫)

જ. મહારાજે અંતિમ મંદવાડમાં બ્રહ્માનંદ સ્વામીને બે મહિના સુધી પોતાની પાસે રાખ્યા.

પ્ર.૧૨ નીચે આપેલા પ્રસંગોમાંથી કોઈ પણ એક પ્રસંગ ટૂંકમાં વર્ણવી ભાવાર્થ લખો. (બારેક લીટીમાં) (કુલ ગુણ : ૪)

❧ નોંધ : (૧) આ જ ભાવાર્થ હોવો જરૂરી નથી. પરીક્ષકે વિષયને અનુરૂપ ભાવાર્થ છે કે નહીં તે જાતે નક્કી કરીને તેના ગુણ આપવાના છે. પ્રસંગ વર્ણનનાં ૩ ગુણ અને ભાવાર્થનો ૧ ગુણ. (૨) ટૂંકનોંધના મુખ્ય મુદ્દા હાઈલાઈટ કરેલા છે. એટલા મુદ્દાનો સમાવેશ થયેલો હોય તો પૂરા ગુણ આપવા.

૧. નિઃસ્વાદી બનાવ્યા (૩૮/૬૪-૬૫) જૂનાગઢના નાગર ભક્તને રસાસ્વાદ બહુ હતો. તેથી ઘરમાં ઘણો કલેશ કરતા. ઘરના માણસોએ કંટાળીને સ્વામીને ફરિયાદ કરી. તેઓ મંદિરે આવે પરંતુ કથામાં બેસતા નહિ. એક દિવસ સ્વામીએ તેમને સભામાં બેસાડ્યા. સ્વામીની દૃષ્ટિથી જ તેના અંતરનાં કમાડ ખૂલી ગયાં ને સ્વામીની વાતોથી તેના વિષયનાં શૈલ્ય નીકળવા લાગ્યાં. ‘વાસુદેવ હરે’ થતાં સ્વામી ભંડારમાં જમવા પધાર્યા. નાગર હરિભક્ત પણ તેમની પાછળ ભંડારમાં ગયા અને વિચારવા લાગ્યા કે આવડા મોટા મંદિરના મહંત મેવા મિઠાઈઓ જમતા હશે. ભંડારી સાધુએ સ્વામીના પત્તરમાં ભૂકા જેવું પીરસ્યું તે જોઈને તેને થયું કે ચૂરમું હશે અને હવે ઘી અને ખાંડ આવશે પછી દૂધ જેવું પ્રવાહી જોતાં તેને થયું દૂધપાક હશે ! સ્વામી સંકલ્પ જાણી ગયા તેથી પત્તરમાં પાણી અને થોડું જીરું મીઠું નાંખ્યું. એ જોઈ તેનો ભ્રમ ભાંગી ગયો. સ્વામીએ કહ્યું, ‘અમે તો રોટલાના ખૂરમા અને છાશ જમીએ છીએ.’ એ જોઈ તેને સ્વામીનો બહુ ગુણ આવ્યો ને વિચારમાં ને વિચારમાં ઘરે પહોંચી ચૂપચાપ જમી લીધું, એ દિવસથી તેને અંતરદૃષ્ટિ થઈ ને તેનો રસાસ્વાદ નીકળી ગયો. ભાવાર્થ :- સ્વામી નિઃસ્વાદી હતા તો નાગરને નિઃસ્વાદી કરી શક્યા. મોટાપુરુષના ગુણ જોઈએ તો આપણામાં પણ તેવા ગુણ આવે.

૨. સેવા કરે તે મહંત (૪૩/૬૮) સ્વામી જૂનાગઢમાં બિરાજતા હતા. એક વખત મંદિરમાં તેઓ વાસીદું વાળતા હતા. તે વખતે ત્યાં તરણેતરના મહંત આવ્યા. સ્વામીને તેમણે પૂછ્યું, ‘આ જગ્યાના મહંત કોણ છે ?’ સ્વામીએ નમ્રતાથી કહ્યું, ‘મહંત અંદર ગાદી ઉપર બેઠા હશે.’ એમ કહી સ્વામી હાથ-પગ ધોઈ સભામંડપમાં પધાર્યા. તરણેતરના મહંતને સ્વામીને જોઈને ખૂબ નવાઈ લાગી. તેમણે પૂછ્યું, ‘તમે તો હમણાં વાસીદું વાળતા હતા તે તમે જ મહંત છો ?’ સ્વામીએ હસતા હસતા કહ્યું, ‘અમારે ત્યાં જે સેવા કરે તે જ મહંત હોય છે.’ પછી ખીંટીએથી ઝોળી ઉતારીને મહંતને બતાવી. પૂજામાં તિલકિયું જોઈને મહંતને ખૂબ નવાઈ થઈ કે મહંત થઈને આવી સેવા કરતા હશે ? આમ સ્વામી મહંત હોવા છતાં નીચામાં નીચી સેવા કરતા. ભાવાર્થ :- કોઈપણ જગ્યાએ વધુ સમય રહેવા માટે નિઃસ્પૃહતા વધારે જરૂરી છે. જ્યાં દ્રવ્ય અને પદાર્થનો લોભ હોય ત્યાં બીજા બધા જ દૂષણો આવે છે.

પ્ર.૧૩ આપેલા વિકલ્પોમાંથી ફક્ત સાચા વિકલ્પોની આગળ આપેલા ચોરસ ખાનામાં ખરાની (✓) નિશાની કરો. (કુલ ગુણ : ૮)

❧ નોંધ : એક કે એકથી વધારે વિકલ્પ સાચા હોઈ શકે. તમામ સાચા વિકલ્પ આગળ ખરાની નિશાની કરી હશે તો જ પૂર્ણ ગુણ મળશે, અન્યથા એક પણ ગુણ નહીં મળે.

૧. ૨, ૪ (૨૧/૪૦)   ૨. ૧, ૩ (૧૩/૨૮)   ૩. ૪ (૫૦/૮૦)   ૪. ૧, ૩ (૩૦/૫૩)

પ્ર.૧૪ નીચે આપેલાં ખોટાં વાક્યોને મથાળાના સંદર્ભમાં સાચાં લખો. (કુલ ગુણ : ૬)

❧ નોંધ :- સંપૂર્ણ સાચું વાક્ય લખ્યું હશે તો જ ગુણ પ્રાપ્ત થશે. અન્યથા એક પણ ગુણ નહીં

૧. ગુણાતીત વાતું : વરતાલમાં સમૈયાની સભામાં ગોપાળાનંદ સ્વામી તથા નિત્યાનંદ સ્વામી, સ્વામી પાસે જ વાતો કરાવતા. જે દિવસે સ્વામી મહારાજના પુરુષોત્તમપણાની વાતો કરતા, તે દિવસે ગોપાળાનંદ સ્વામી બહુ રાજી થતા. (૨૮/૫૦)
૨. ખારાં જીવને મીઠાં કર્યા : બાબરિયાવાડમાં માણસા ગામ છે. અહીં વાલેરા વરુ અને સીદી વરુ બે ઓરમાન ભાઈ રહેતા હતા. વાલેરાનો અડધો ભાગ સીદીએ દબાવ્યો હતો તેથી વાલેરાને ખેતીની નજીવી ઊપજ મળતી. (૩૧/૫૪)
૩. અમારા તિલક : થોડા દિવસ બાદ કૃપાનંદ સ્વામી પંચાળા આવી પહોંચ્યા. મહારાજ તે વખતે પંચાળામાં બિરાજતા હતા. ફૂલદોલનો ઉત્સવ હતો એટલે તમામ સંતમંડળો અહીં આવેલાં. (૧૪/૨૮)
૪. તુલસી દેવને સમાધિ : સંવત ૧૯૧૮માં ચૈત્રી પૂનમનો સમયો વરતાલ કરી સ્વામી ફરતાં ફરતાં બોટાદ પધાર્યા. અહીં મંદિરમાં પુરાણી તુલસી દેવની કથા સાંભળીને સ્વામીની તેમના ઉપર દૃષ્ટિ પડી. (૪૫/૭૨-૭૩)
૫. આજ્ઞાધારક : મુક્તાનંદ સ્વામીની ઈચ્છાથી ગુણાતીતાનંદ સ્વામી તરત જવા તૈયાર થયા. સાથે જોડમાં એક ગોદડિયા શાંતાનંદ નામના સંત પરાણે જવા તૈયાર થયા. (૮/૨૩)
૬. નિશ્ચય કરાવ્યો : સંવત ૧૯૧૬માં ફાગણ વદ બીજના દિવસે જૂનાગઢમાં આચાર્ય રઘુવીરજી મહારાજના શુભ હસ્તે હરિકૃષ્ણ મહારાજની મૂર્તિની ધામધૂમથી પ્રતિષ્ઠા થઈ. (૪૨/૬૮)

❧ સમાપ્ત ❧